List 11. **NOVICE** Tečaj XLVI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 14. marca 1888.

Obseg: Naprava trtnice za vzgojo cepljenih ameriških trt. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Vprašanja in odgovori. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Iz deželnega zbora štajarskega. — † Viljem nemški cesar. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Naprava trtnice za vzgojo cepljenih ameriških trt.

Prej je bil trtnici namen vzgajati domače ukoreninjene trte, sedaj ji pa je povsem enak kakor drevesnici. V trtnici moramo namreč sedaj vzgajati ukoreninjene ameriške trte (te so podloge), katere smo cepili z domačimi trtami, ter jih dogojimo toliko, da jih moremo presaditi v vinograd. To se zgodi najpreprosteje, ako cepimo ameriške rezanice v roki, potem jih pa vsadimo v trtnico, kjer se podloga ukorenini, cepič pa priraste k podlogi. Drugi pa ravnajo tako, da se ameriška rezanica ukorenini v trtnici, čez leto dni jo cepijo in potem zopet nazaj vsade v trtnico, kjer raste potem še eno ali dve leti.

Ako imaš prostora za trtnico na izbiro, izberi tistega, ki ima najrahlejšo, nekoliko peščeno in močno sprsteninsko (humozno) zemljo. Trtnico je tako le delati: Naredi do 75 cm globok jarek, preko njega napni vrvico ob tisti strani, ob katero bodeš rezanice pokladal. Tisto stran naredi tudi nekoliko poševno. Na njo pokladaj rezanice po 10 cm drugo od druge, in sicer tako, da gleda vsaki samo vrhno oko iz zemlje. (Glej levo stran podobe 11.) Kadar so trte po vsej vrsti položene, zaspi jih, in sicer tako, da nastane poleg njih drug jarek za novo vrsto. Vrste so dosti po 30 cm narazen.

Cepljenje ameriških podlog ne dela sedaj nobenih težkot, tako, da nam sedaj niti ni treba misliti več na neposredno pridelovanje vina z ameriškimi trtami.

Kaj preprosto, gotovo in ceno je cepiti ameriške rezanice ter jih povezniti. Vsak količkaj izurjen delavec more na dan pocepiti najmanj po 200 rezanic. Cepimo pa od mesca januarija do aprila, to je, dokler pride čas ko treba trte povezniti. Cepiče in, ako imamo doma ameriške trte, tudi njih rezanice, lehko napravimo uže pozno jeseni ali pa še bolje februvarija meseca. Zategadelj je najbolje s cepljenjem pričeti v tem meseci. Ameriške podloge, zlasti riparije, so pa zelo tanke, zato moraš dobiti tudi tankih cepičev. Dobrih tankih cepičev je dobiti po vinogradih, ki so uže okuženi po trtni uši, ker je po njih rast zelo slaba, les pa dobro dozorel. Tudi dobiš tankih cepičev po trtnicah od domačih trt, ki se nalašč v ta namen narede, in pa na vseh drugih trtah sploh v podobi onih poganjkov, ki se imenujejo zalistniki.

Najboljše cepljenje je tako zvano angleško cepljenje z nakladom. Na ta način cepimo tako, da odrežemo podlogo na vrhu nad enim očesom poševno in ravno tako tudi cepič spodaj. Na podlogi in na cepiči razko-

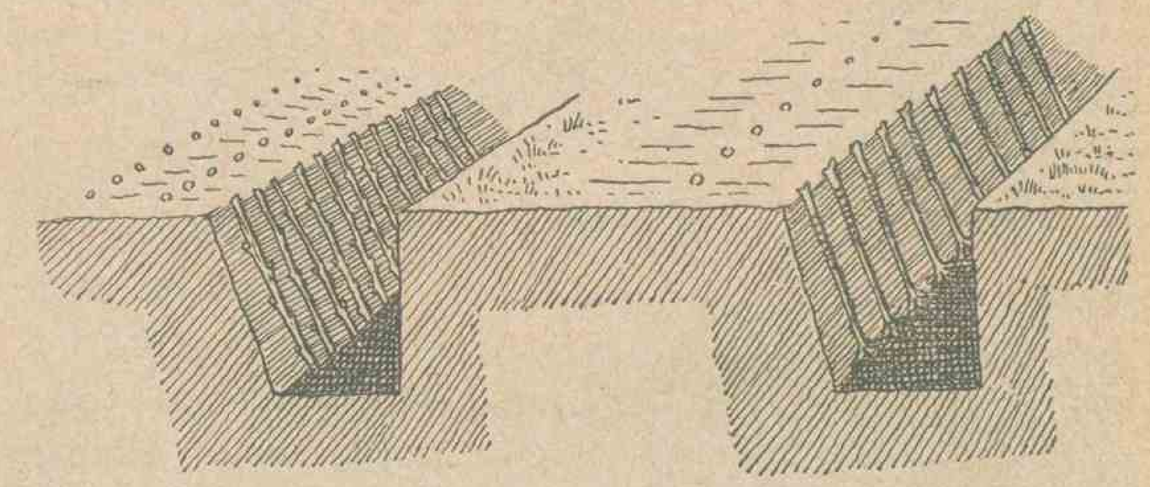

Podoba 11.

ljemo tikoma nad strženom nekoliko les, tako da imamo na obeh razkolini in klina, katere vtaknemo tako drug v drugega, da sta podloga in cepič kakor iz celega. (Glej pod. 12.) Kolikor bolj enako debela sta podloga in cepič, in kolikor bolj enaki sta odrezani ploskvi, tem bolj gotovo je, da se cepitev sponese. Kedor tako cepi, naj bode zelo učen temu, da odreže z enim potegljajem podlogo ali cepič poševno, drugače sta odrezani ploskvi neravni, in cepitev se ne sponese. Napravi si uže poprej, predno cepiš, zalogo cepičev, katere razreži s trtnimi škarjami ali pa kar z nožem na kose po dve očesi. Ves les nad zgornjim očesom moraš odrezati, pod spodnjim očesom pa ga pusti toliko, kolikor ga le moreš, ker na

tem lesu je narediti poševno ploskev. Da sta ploskvi na podlogi in na cepiči enaki, naredi najprvo ploskev na cepiči, odmeri isto dolžino na podlogi in odreži potem to. Kedor rezanice kupi, dobi uže tako primerno dolge, kedor si jih pa dela sam, naj naredi toliko dolge, da imajo po štiri očesa.

Podoba 12.

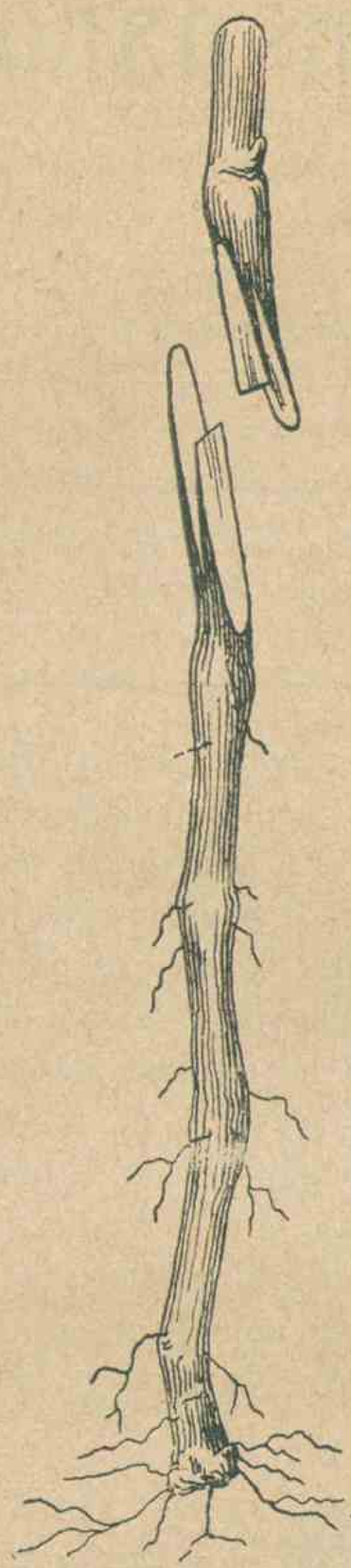

Podoba 14.

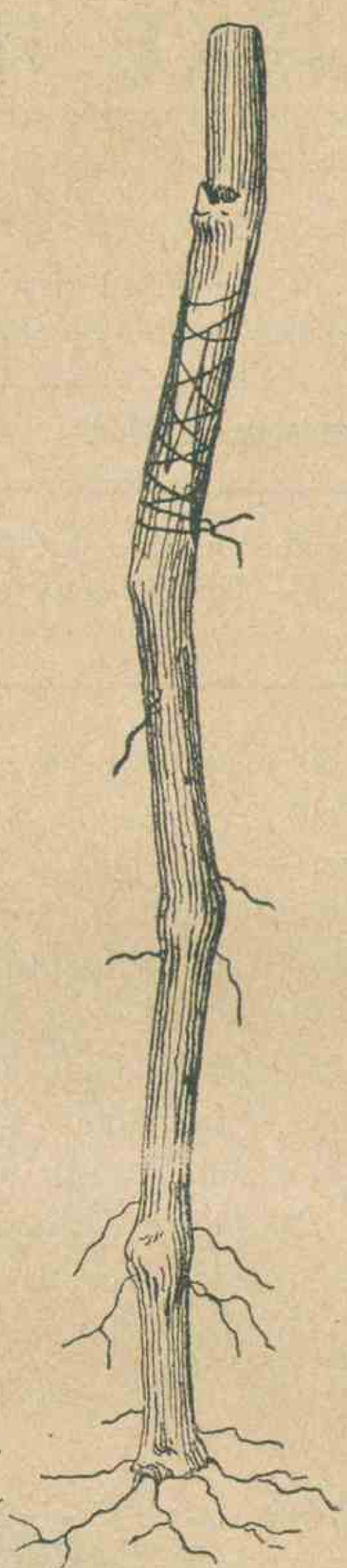

Podoba 15.

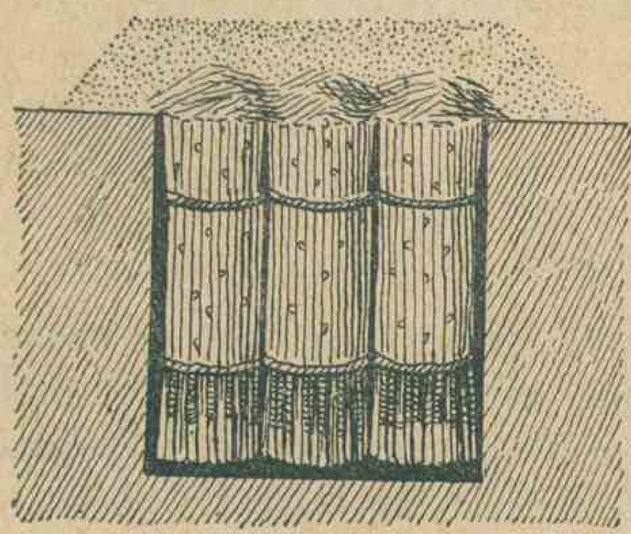

Podoba 13.

Kadar ste cepič in podloga pripravljena, zvezati ju treba precej dobro skupaj. Za vezivo rabi najbolj droben motvoz (1 m/m debel). Da vezivo ne zgnije v zemlji prehitro, namočijo ga nekateri poprej v vodi, v kateri je nekaj bakrenega vitrijola raztopljenega. Cepič priveži k podlogi le toliko, da se je dobro drži; napačno je cepič in podlogo z vezivom popolnoma in tesno obviti. Cepljene trte ne maži s cepilno smolo ali z voskom, ampak pomoči jo v vodeno, mastno ilovico, kakeršna rabi lončarjem.

Te po zimi cepljene trte poveži v butarice po sto in sto tako skupaj, da so spodnji konci podlog v eni ploskvi. Butarice postavi tesno eno k drugi v klet na moker pesek, ki bode kakih 20 c/m na debelo nasut. Ako je klet topla, napela se bodo očesa, ako je pa mrzla, ostanejo speča. Vsekakor pa mora biti zrak v kleti toliko vlažen, da se trte ne posuše. Ako klet ni dovolj vlažna, tedaj polivaj tla z vodo.

V kleti ostanejo trte do srede meseca aprila, kadar postane solnce bolj toplo, da moremo cepljene trte z uspehom povezniti.

Povezni pa tako le: Povezni butarice prav pazljivo, cepiče navzdol, v primerno globoko jamo. Spodnji konci butaric treba torej da so na vrhu ter vsi skupaj da delajo ravno ploskev. Po vrhu deni potem 10 c/m na debelo zmočenega, pa ožetega mahu, ter ž njim zamaši tudi vse luknje med butaricami. Na mah naspi tudi toliko na debelo svišča. (Glej pod. 13.) Tako povezmene trte naj leže kake tri tedne, potem pa poglej, če so naredile na spodnje konci podloge (sedaj na vrhu) kalus. Kalus je rumenkasta bela, gobi podobna tvarina, iz katere prirastejo pozneje korenine. Kedar ima velika večina vseh trt uže kalus, tedaj jih začni saditi v trtnico.

Povezmene trte sadi tako le: Vzemi posamezne butarice iz jame; ker je pa kalus zelo občutljiv ter se kmalu posuši na zraku, zato deni butarico s tistim koncem, kjer so kalusi, v kebel vode. V keblu razveži butarico, polagaj potem posamezne trte v trtnico, ter jih precej pokrivaj s prstjo. V trtnici naj bodo trte toliko globoko vložene, da gleda cepiču le najviše oko nekoliko iz zemlje.

Po leti okopljemo večkrat trtnico; tedaj pa porežemo vse korenine, ki so morda vzrasle iz cepiča, in tudi ameriške poganjke, katere je naredila podloga, in ki so pribodli iz zemlje.

Kakor sem omenil uže prej, cepijo nekateri ukoreninjene podloge. Tako ravnanje ima to prednost, da se cepič veliko rajši prime na ukoreninjeni podlogi nego na rezanici; slabo je pa zopet to, da je več dela in da treba cepljeno ameriško trto vzgajati, dokler ni sposobna za presaditev v vinograd, dlje časa. Ob kratkem je vzgoja taka le: Rezanice ameriških trt vsadimo v trtnico. Konec prve jeseni, izkopljemo ukoreninjene trte iz zemlje ter jih zaspemo za zimo tako v zemljo, da ne zmrzujejo. Cepimo jih potem po zimi v roki ter jih shranimo v klet tako, kakor cepljene rezanice. Cepi pa tako, kakor rezanice. V ta namen skrajšaj podlogi najspodnjejše korenine do kakih 6 centimetrov, vse druge korenine in vrh pa poreži. Potlej zbriši gornji konec podloge do prvega kolenca dobro s kako ruto, ker semkaj pride cepič. Podoba 14. ti kaže, kako prirediti podlogo in cepič, podoba 15. pa cepljeno in povezano ukoreninjeno ameriško trto. Tako cepljene in po znanem načinu v kleti shranjene ukoreninjene trte vsadi meseca maja v trtnico.

V trtnici ostanejo po enem ali drugem načinu vzgojene cepljene ameriške trte eno ali dve leti, kakor so

rasle bolj ali manj čvrsto. Naravno je, da se mnogo cepičev ne bo prijelo, in tudi dosti podlog se ne bo hotelo ukoreniniti. Med letom je trtnico pridno okopavati ter porezavati korenine iz cepiča in iz zemlje rastoče poganjke ameriške podloge.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Visoka c. kr. deželna vlada kranjska pozvala je z dopisom z dne 19. februvarija t. l. št. 2040. glavni odbor, naj tudi letos razglasi naredbo c. kr. kmetijskega ministerstva z dne 17. marcija l. 1884. št. 2274., kateri govori o nakupu žrebcev od zasebnikov. Z le tem ustreza glavni odbor vladnemu dopisu:

Razglas,

ki zadeva vsakoletno popolnjenje števila deželnih žrebcev z nakupom iz zasebne reje.

C. kr. kmetijsko ministerstvo vabi, ker želi, da primerno uredi popolnjenje števila žrebcev in da nakupi potrebnih žrebcev kolikor le mogoče doma, zato vse, ki imajo konje, ter konjerejce, da naznanijo vsako leto v času od 1. do 30. aprila neposredno in pismeno c. kr. kmetijskemu ministerstvu žrebce, katere menijo prodati.

Naznanjene žrebce bode pregledal na njih domu, in sicer, ako le mogoče, tedaj, kadar se spuščajo, zastopnik žrebčarske postaje ter jih bode glede na to, koliko so rabni, popisal.

Nakup zvrši potem od c. kr. kmetijskega ministerstva pooblaščeni zastopnik žrebčarske postaje z zastopi vred, katerim so izročene reči, ki se tičejo konjske reje v tisti deželi. Število nakupljenih žrebcev je zavisno od potrebe, od njih plemena in od novcev, ki so na razpolago. Nakup se zvrši še tisto jesen.

Čigaver je naznanjeni žrebec, pa nikakor ni oviran ukreniti z žrebcem, kar mu je drago, in ravno tako tudi kmet. ministerstvo ni zavezano naznanjenega žrebca kupiti, če je žrebec tudi popolnoma raben.

Vsako naznanilo naj ima nastopno vsebino: Kakšni in kateri so žrebčevi roditelji, velikost, barvo, starost in ceno žrebčevo ter slednjič kraj, kje je žrebca videti.

Glede starosti je omeniti, da se bodo ozirali le na tiste žrebce, kateri so tedaj, kadar so naznanjeni, uže tri leta stari, ako so žlahtnega plemena, ali pa vsaj dve leti, če so teškega in čistega mrzlokrvnega plemena. Na mlajše konje se nikakor ne bodo ozirali.

Na žrebce, kateri so bili pripravljeni po imenovanem obroku, ozirali se bodo le toliko, kolikor bo kazala potreba.

C. kr. kmetijsko ministerstvo.

Na Dunaji 7. marcija 1884.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 18. Prosim blagovolite mi naznaniti, je li v zadnji številki „Novic“ priporočeni zborovski krompir zgodnji ali pozni, in po čem ga dobim jaz 100 klgr. (T. B. v V. pri C.)

Odgovor: Zborovski krompir je zgodnja vrsta. Ker ima poskusni vrt kranjske c. kr. kmet. družbe subvencijo od dežele in je vzdrževan ob dohodkih družbenih, dobivajo krompir po znižani ceni (t. j. po 2 gld. 50 kr. 100 klgr.) le družabniki, vsi drugi pa po 3 gld. za 100 kgr.

Vprašanje 19. Omislil sem si l. 1887. po svojem načrtu 2 železna pluga, katera prav dobro ugajata za naš kraj ter potrebujeta prav malo vprežne sile. Svetujte mi, kako naj naredim, da poskusijo tudi po drugod ta plug ter ga spoznajo za dobrega? Meni je le do tega, da dobe tudi po drugod dober plug, ne pa za dobiček, saj more po mojem načrtu izdelati plug vsak boljši kovač. (V. J. v Sp. G.)

Odgovor: Mi Vam ne vemo drugega svetovati, nego to, razglasite po časnikih, da ste izumili poseben nov plug, katerega radi pošljete na poskušnjo ali na ogled proti gotovim pogojem. Morda se oglasi kedo izmed naših čitateljev? Kadar pridemo v vaše kraje, hočemo si ogledati Vaš plug. Rečemo Vam pa uže sedaj, da pričakujemo prav malo, kajti videli smo uže na stotine raznih plugov in le težko si moremo misliti popravo na plugu, ki bi bila kaj novega in ob enem kaj koristnega.

Vprašanje 20. Pri nas napada uže več let prašiče neka huda bolezen, in sicer tudi mlade, kedar so komaj šele teden dni stari. Prašiči postanejo otožni, neradi jedo, dobe po životu črne maroge, ki postanejo pozneje kakor dobov lub. Bolezen naredi prasiča vsega pohabljenega, in celo kri se prikazuje po životu in iz nožic. Nekateri prašiči pa niso hudo grintavi, zato jih pa lomi krč in meče božjast ob tla. Pet do deset minut je prasič kakor mrtev, iz sebe peha sline in gleda zabodeno. Predno ga vrže božjast, cvili, kakor bi ga imel klavec v rokah. Bolj odrasle prašiče sključi bolezen; plazijo se po trebuhu in nočejo jesti ter pijo samo vodo. Bolezen traja 2 do 3 mesece, in mnogo prašičev pogine za njo. Neumneži trdijo, da narejajo bolezen vešče; od tod pa je po soseski mnogo sumničenja in sovraštva. Blagovolite mi torej odgovoriti: Katera bolezen je to? Kaj je vzrok bolezni? Kako zdraviti od te bolezni? (J. B. v V. pri Colu.)

Odgovor: Po samem popisu ne morem kar naravnost reči, katera je ta bolezen, lahko je le božjast, bolj gotovo pa je tak ali tak vrančni prisad, črmasti šen ali pereč ogenj. Bodi si tako ali tako, ne moremo Vam dati navodila, kako bolezen zdraviti. Ako je bolezen črmasti šen, tedaj ne pomagajo dosti zdravila, ampak važno je varovati prasiče, da sploh ne dobe te bolezni. Ker je pa črmasti šen (pereči ogenj) huda kužna bolezen, varujte je prasiče najbolj, ako se ravnate po postavah o kužnih boleznih. Sicer je pa županstvo dolžno sumno tako bolezen precej naznaniti okrajnemu glavarstvu. Svetujemo

Vam prav živo, da to storite, drugače se pripeti Vaši občini tako, kakor se je peipetilo uže marsikateri drugi da ne more vsled hudega razsajanja te bolezni nič več rediti prasičev. Ako sta okrajni glavar in živinski zdravnik dovolj stroga, zatrla bodeta kmalu to bolezen in ob enem tudi vraže. Kako od te bolezni zdraviti, brati morete v knjigi „Živinozdravništvo," katero doboste pri Blasniku v Ljubljani.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

VII. Gospod zbornični tajnik poroča, da je c. kr. deželna vlada javila zbornici, da se je neka lesno-trgovinska tvrdka v Trstu pritožila zoper negativni odlok okrajnega glavarstva logaškega ter prosila, da se odloči, ali je tvrdka dolžna, ono trgovino, katero po preložitvi glavnega sedeža društva v Trst sklepa še na R., naznanjati posebe okrajnemu glavarstvu logaškemu ter jo tam tudi obdačevati. Tukaj se torej gré za vprašanje, ali je to trgovino smatrati kot podružnico ali skladišče ali pa magacin po določilih § 40. obrtnega reda, ali pa jeli je trgovino, ki se sklepa na R.. zmatrali samo kot táko, do katere ima tvrdka pravico, ne da bi jo morala posebe naznanjati pri obrtnem oblastvu v Logatci. Odsek se je o tej stvari večkrat posvetoval in pozvedaval ter se konečno uveril, da trgovina tržaške tvrdke na R. ni podružnica, ni skladišče, ampak da ima na R. samo magacine in druga mesta, katera so jej v to, da v njih shranjuje les, deske itd., in iz teh magacinov pošilja svoje blago neposredno v svoja tržaška skladišča, da ga od tod dalje prodaje ali po, da iz teh magacinov razpošilja po železnici ali pa voznikih svoje blago po navodilih, ki jih izdaje nje tržaška načelnica. Gledé na to predlaga odsek: „Slavna zbornica naj se izjavi v zmislu poročila."

Predlog se sprejme.

VIII. Gospod zbornični svétnik Anton Klein poroča o vprašanju, ali smejo mizarji svoje izdelke sami pleskati. Rešujočemu to vprašanje izjaviti je odseku, da zbornica ni pristojna razsoditi dotično stvar, ampak obrtna oblastva. Ker je obrtno oblastvo prve stopinje razsodilo v jekavnem zmislu, imel bi prosilec obrniti se z nadaljnim rekurzom do c. kr. deželne vlade, katera bi gotovo vprašala bila zbornico za nje mnenje. A da bi prositelju bilo mogoče, v bodočih slučajih pravo utemeljiti svoje pritožbe, javlja odsek, da je v tem slučaji merodaven § 37 obrtnega reda, kateri določuje, da ima vsak obrtnik pravico, izvrševati vsa dela, potrebna za popolno izdelovanje njegovih izdelkov ter imeti za to tudi pomočne delavce drugih obrtov. Ker od mizarja navadno zahtevamo izgotovljeno blago in ker je najprikladneje, da mizar sme prodajati pleskane izdelke, misli odsek, da ima mizar v zmislu § 37 obrtnega reda pravico pleskati blago, pri njem naročeno, nasproti temu pa nima pravice prevzemati pleskarska dela. Odsek tedaj predlaga: „Slavna zbornica naj se izjavi v rečenem zmislu."

Predlog se sprejme jednoglasno.

Politične stvari.

Iz deželnega zbora štajarskega.

V zadevi slovenskih zemljiških uknjižeb.

Govor deželnega poslanca **dr. Jos. Serneca** v deželnem zboru štajarskem dne 17. januarija 1888.

(Dalje.)

Zaradi tega je treba toliko prošenj za opravičenje zamujenih dnevov. Dotični kmet se opira na to, da ne razume nemškega odloka; da je sicer vprašal kaj da odlok pravi, da pa se mu je reklo, da to in to ter da je vsled tega potrebno zamudil; on da torej ni kriv, če je zamudil. Takim nedostatnostim upirali smo se mi vedno in smo jih tudi že odpravili v veliki meri. Z velikim zadovoljstvom smem torej reči, da smo pravosodju neizmerno koristili s tem, da smo dali kmetom slovenske uloge in odloke, s katerimi kmet dobro izhaja in ga varujejo, da se mu ne godi krivica.

Pravnim trditvam gosp. dr. Wannischa hočem samo postaviti nasproti prvi stavek § 102 obč. zemlj. zakonika. Ta zaukazuje, da se mora uknjižba izvršiti samo vsled pismenega ukaza zemljiško-knjižne sodnije ter se mora izvršiti natanko tako, kakor se ta ukaz glasi. Nikdo ne more dandanes več zanikati Slovencem na spodnjem Stajerskem priborjene pravice, da dobijo na slovenske uloge slovenske odloke, torej tudi na slovenske zemljiško-knjižne uloge slovenske odloke. O vprašanji torej, kako se ima uknjižba izvršiti, ni deželni zbor kompetenten soditi, kajti slovenski odlok mora se „tako uknjižiti, kakor se glasi", torej slovenski. Sodniku se ne more ukazovati, da naj izda odlok v dveh jezikih. Kako se more torej uknjižba izvršiti v nemškem jeziku, ako državni zakon ukazuje, da se mora upis izvršiti tako, kakor se glasi ukaz zemljiško-knjižne sodnije. Čez to zaviro se ne dá preskočiti.

Nadalje omenjam naredbe, ponatisnene v predlogu manjšine in podpisane od deželne nadsodnije svetovalca Schmeidel-na. V tej naredbi stoji proti koncu, da ukaz justičnega ministerstva pravi, da je običaj ki se je urinil pri nekaterih sodnijah, da dobi namreč stranka sicer slovenski odlok, da pa se za zemljiške knjige naredi nemška prestava, nepravilen in nepostaven. In res, očividno je, da je silno nevarno, če se dopušča, da se izdani odlok prelaga in še le ta prevod odda v zemljiške knjige. Kdo se bo zanašal, da se je res tako uknjižilo v zemljiške knjige, kakor mu slovenski odlok pravi, ako ve, da se je ta odlok še le prestavil in da se je uknjižba izvršila še le na podlagi te prestave.

† Cesar Viljem nemški.

Začetkom minulega tedna došlo je z Berolina prvo naznanilo, da je cesar Viljem zopet obolel vsled nepomenljivega prehlajenja, kakor tolikokrat že pred. Prve dni bolezni je še ustajal, sprejemal svoje ministre in

člene cesarske rodbine. V torek poročalo se je že, da je bolezen, ki je pred nekoliko odlegla, postala hujša, v sredo že cesar ni več mogel zapustiti postelje, še hujše postala so poročila od srede na četrtek, ki so izrekala, da je cesar imel zelo nemirno noč in da je zelo oslabljen. S tem izrečeno je bilo glede na visoko starost bolnikovo, da je življenje njegovo v nevarnosti; v obče pa je šla med ljudstvom govorica, da — cesar že umira. Slabost bolnikova napredovala je tako hitro, da je bilo vsako slednje poročilo neugodnejše in bolj obupno. Na Dunaji počila je v četertek večer ob 6. uri govorica, da jo došel že brzojav o smrti cesarjevi; in res dobro uro kasneje raznašali in prodajali so postreščeki že izredno izdane liste „Tagblatt-ove“ in „W. allg. Z.“ v katerih se je naznanjeval privatni brzojav z Berolina glaseč se tako: „Berolin dne 8. marca ob 5. uri 5 minut zvečer, cesar Viljem je ravnokar umrl.“ — Med 9. in 10. uro zvečer se je pa to naznanilo preklicalo z opazko, da je bil cesar v onem času padel v dolgo in hudo medlevico, da je pa kasneje vendar pokazal znamenje življenja in da so ga ob 6. uri obhajali. — Kasneje ponoči poročalo se je, da so cesarja krog 10. ure prestlali, da je bil zopet pri boljši zavesti, da je zopet zavžil nekaj juhe in pa vina šampanca, da je bil potem krepkejši ter se je še razgovarjal s svojo soprogo, hčerjo, cesarjevičem sinom princem Viljemom in Bismarkom, ki so pri njem bili do 3. ure zjutraj. S tem časom so pa bolnika pričele zopet zapuščati moči.

Dne 10. marca ob 7. zjutraj razglašeno poročilo bilo je že po vsem obupno, slabost bolnikova postala je še večja, zavedal se že ni dolgo nič več in med vrstami se je lahko čitalo, da cesar umira in vsak trenutek more umreti, in to se je tudi zgodilo čez dobro uro ob 8. in 27 minut zjutraj.

Ko je prejšnji dan nastala nevarnost za življenje cesarjevo, razglasila se je neka naredba cesarjeva z meseca novembra minulega leta, s katero se razglaša z ozirom na bolezen prestolnikovo, pooblaščenja sina njegovega princa Viljema, da sme podpisavati v imenu cesarjevem vse take državne čine, za katere bi bilo sicer treba posebnega pooblastila.

S smrtjo cesarjevo zgubilo je to pooblastilo svojo veljavo, ker v onem trenutku, v katerem je cesar Viljem nehal živeti, postal je nemški cesar, njegov v St. Remo bivajoči bolni sin Friderik.

Ranjki cesar Viljem rojen je bil dne 22. marca l. 1797. toraj bi bil čez 13 dni dopolnil 91. leto svoje starosti.

Prvo življenje njegovo, kakor tudi vsi vspehi njegovi bilo je vojaško; s svojem 10. letom postal je že častnik, leta 1813. postal je stotnik ter je l. 1814. spremljal svojega očeta v vojski zoper Francoze.

Leta 1829. poročil se je s princesinjo Avgusto Saksonsko, rojeno leta 1811. — S tega zakona bila sta rojena sedanji prestolnik Friderik (rojen dne 18. oktobra 1831) in pa princezinja Luiza, velika vojvodica Badenska, (roj. l. 1838.)

Po smrti svojega očeta l. 1840. dobil je Viljem, ker starejši brat njegov ni imel v zakonu otrok, naslov „princa Pruskega“ kot odločen prihodnji prestolanaslednik, — in ob enem postal je namestnik Pomoranski in general pešcev. Leta 1848. bil je zelo nepriljubljen, ker so ga sploh šteli za brezobzirnega vojaka in absolutista, za to je šel za nekaj časa na ptuje. Da se njegova palača ni oropala, dobila je napis „Narodna last.“

Bival je na Angleškem, drugo leto pa se je vrnil nazaj domu ter je kot poslanec narodne skupščine izrekel svoje ustavno stališče, kasneje pa se je ni vdeležil več. Pred kresom l. 1849 dobil je poveljništvo vojne zoper upornike v Badenskem in Pfalz-i, po ukrotenem uporu zaukazal je veliko število ljudi zarad udeležbe pri uporu usmrtiti.

Leta 1854. postal je veliki načelnik vseh prostomavtarskih besnic pruskih.

Dne 23. oktobra 1857. postal je namestnik obolelega kralja, dne 7. oktobra 1858. pa je prevzel vladarstvo. Napoleon in Cavour ponujala sta mu prijateljstvo, da bi ga bila pridobila za svoje namene, pa dokler ni bil kralj v pravem pomenu besede, izogibaval se je takih zavez. Ko je dne 8. januarja 1861. stric njegov in kralj umrl, nastopil je Viljem še le vlado, kot kralj po „milosti Božji“, pričel je takoj prevstrojati prusko vojno, pa pri tem delu prišel je kmalu v nasprotje s pruskem deželnim zborom. Leta 1862 izbral si je za ministra brezozirnega pl. Bismarka, ki je bil pred pruski poslanik v Petrogradu. S tem sta bila v lepem soglasji v borbah proti deželnemu zboru. Razmere proti Avstrijski postale so bolj in bolj napete, leta 1864. pa so se na videz presukale toliko na bolje, da sta se skupaj vojskovale Pruska in Avstrijska v Schleswig-Holsteinu, to da koj pri sklepanju miru pokazalo se je nasprotje toliko ojstreje. Bismark sklenil je zvezo z Laško in 1866 napovedala je Pruska nam vojsko s pretvezo, da naša država dela za ponižavanje Pruske.

Avstrija napadena je bila ob enem od juga in severa, po bitkah pri Kraljevem Gradcu — na severu, in pa pri Custozzi in Visu — na jugu, zgubila je Avstrija vodstvo v Nemški, na jugu pa Beneško.

Takrat je sedaj umrli cesar hotel s svojo vojno z Nikolsburga koj preko Dunaja do Trsta in gotovo bi se tudi Bismark ne bil protivil „nekoliko Nemško“ razširiti doli do jadranskega morja — to da Napoleon III. zažugal je takrat, da takoj zapove vojni francoski mahniti po Pruski, ako bi se to zgodilo in tako so nasledki onega leta za nas ostali le omejeno pomenljivi — Napoleon III. pa je štiri leta kasneje l. 1870. plačal oni svoj korak s svojim prestolom. Kasnejše dogodbe so znane, o pravih namenih Bismarkovih pa je marsikaj razodel v svojih spomenicah naš kacelar Beust, ki je madjarom za „domoljubje“ skazano leta 1866. koj drugo leto dal nagrado dualizma.

Mi pa smo leta 1879. poslali „zavezniki“ mogočno zapovedujočega cesarja Nemške s knezom Bismarkom.

Koliko koristi nam je donašala nemška zveza do sedaj, je teško zračuniti, — ugibati bi se dalo z ozirom na delovanje narodno-nemške stranke pri nas, oziroma iz Nemške ven podpiranega Schulverein-a, dalje iz tega, da se naši državi bolj in bolj nakazuje pot proti izhodno-južni strani. Prihodnjost pa bode pokazala, kedo bode imel korist, kedo škodo pri tej zvezi.

O zadnjem govoru Bismarkovem izrekle so „Novice“ svojo sodbo pred malo dnevi.

Koliko bode vplivala smrt starega cesarja na Nemško unanjo politiko, se že da uganiti, ali, kaj se bode zgodilo, ko umerje po prerokovanji zoravnikov sedanji nemški cesar Friderik, to se danes ne more zračunati, gotovo pa je, da bode o tem odločevala naj več volja Bismarkova, ako ostane živ in zdrav.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane — Preuzvišeni biskup J. J. Strossmayer, zahvalil se je Ljubljanskemu županu za telegrafsko čestitko, povodom mašniške petdesetletnice z naslednjim pismom:

Preugledni moj župane!

Hvala Vam na čestitki prilikom moga svečeniškoga jubileja. Bog i Vas obilno blagoslovio i svaku Vam srieću udielio! Na pose pako želim: da u procvatu slavnoga grada Ljubljane i u napriedku pobratimskoga naroda Slovenskoga onu utiehu, zadovoljstvo i veselje doživite, za kojim Vaše plemenito srdce i Vaše zvanje najviše teži. Mene je ovom svečanom sgodom najviše to veselilo, što se je dokazalo, da se svi mi na slavjanskomu jugu kano jedno tielo, s jednom ter istom svetom nakanom i svrhom smatramo i da u bratskoj ljubavi, slozi i jedinstvu zalog naše snage, slobode i budućnosti tražimo. Ta misao crpljena je iz samoga bića božjega i tako odgovara samoj naravi stvari, da ju sviet progoniti i na križ pribiti, ali nikad i nikad umoriti nemože; ona poleg junaćkih pobornika prije ali poslie treći dan doživieti i na novi i neumerli život uskrsnuti mora, što nikomu na svietu na štetu i ukor, nego svima na uhar i slavu služiti može. Molim Vas liepo, da ovo u ime moje zahvalnosti i slavnomu gradu Ljubljane i svoj braći slovenskoj izrućiti blagoizvolite.

U ostalom s osobitim štovanjem ostajem Vašega preuglednoga Gospostva

prepokorni sluga i prijatelj
J. J. Strossmayer, s r,
biskup.

Djakovo, 22. februvarija 1888.

— **O delovanji slovenskih državnih poslancev** podajajo nam malo slike razprave naučnega proračuna v budgetnem odseku. — Pri poglavju „srednje šole“ podajali so naučnemu ministerstvu enako zastopniki Čehov: Zeithammer, Matuš, Jahn, kakor zastopnik Poljakov: Hausner in pa zastopnik Slovencev Tonkli jako britka in grenka očitanja. Minister Gautsch skušal se je večinoma izogniti jedru vprašanj s tem, da je razpravljal postranske stvari, za katere ga nihče ni vprašal. — Očitanje, tožbe in vprašanje dr. Tonkli-jeve zadevale so tolikrat zahtevane slovenske paralelke, in s temi v zvezi razpust nižje gimnazije v Kranji. Obstanek te gimnazije v Kranji zagovarjal je z vsestransko temeljitimi razlogi, živo je slikal naravni vtis tega razpusta kot odgovor na zahtevo naroda po novih slovenskih paralelkah. — Minister Gautsch odgovarjal je na prvo vprašanje z neko razpravo o vprašanji, ali je grščina primeren predmet za podučevanje nemščine na slovenskih paralelkah. — Glede Kranjske gimnazije pa je izrekel, da mesto nje hoče ustanoviti v Ljubljani drugo nižjo gimnazijo z lastnim vodstvom, ker Kranjska ni vstrezala namenu razbremenenja ljubljanske gimnazije, — ker v obče tišče vsi učenci le v glavno mesto ljubljansko. — Dr. Tonkli poprime v drugič besedo rekoč, da mu minister na njegovo vprašanje glede slovenskih paralelk prav za prav ni odgovoril ničesar, temveč se le nekaj izgovarjal. Glede kranjske gimnazije pa je Tonkli ministra v drugič zavrnil rekoč, da je v obče napaka, vse učence kopičiti v enem mestu, ker je to v škodo učenju in izgoji, — vrh tega pa kaže ravno sedajna epidemija v Ljubljani, kolika napaka je to tudi v zdravstvenem in učnem oziru, ako se vsi zavodi kopičijo v enem mestu.

Minister Gautsch glede Kranja ni dalje odgovoril ničesar, glede slovenskih paralelk pa je vendar nekaj razburjeno odgovoril, da se je že prvič jasno izrazil „da si bode učno upravništvo prizadevalo že letos ustreči željam govornikovem.“ — V teh besedah kaže se vsaj nekaj, — samo čakati je treba, ali bodo dejanja ministrove tudi v soglasji z njegovimi besedami.

— **O zdravji gospoda deželnega glavarja grofa Thurna** čujemo, da se do sedaj še ni obrnilo na boljše. Pred nekaj časom sklicani so bili v posvetovanje o bolezni njegovi trije zdravniki, ki so bili zelo soglasni o značaju bolezni.

— **O stanji zgradbe kamniško-Ljubljanske železnice** dohaja nam iz popolnem zanesljivega vira vest, da so v bistvu razprave med konsorcijam in vlado dognane ter da se pričakuje v prav kratkem času podpis dotičnega koncesijskega zapisnika. — Teko sicer še posebej razprave glede skupnega mosta čez Savo pri Črnučah v tem smislu, da bi jeden most služil prometu železničnimu in pa onemu na državni vožni cesti, pa to vprašanje, kakor je pomenljivo v obče, za zgradbo železnice nima neposrednjega pomena, ker je v koncesiji most kakoršen bo potreben za železnico že posebej določen.

— **Matice slovenske** odbor zboruje danes popoludne ob 5 uri.

— **„Slovenski pravnik“** št 3. ima sledečo vsebino: 1. Razsoja o odškodnini v kazenskej pravdi. 2. Nekoliko besed o mojem novem prevodu občnega grajanskega zakonika. 3. O novem ustnem skrajšanem postopku.

4. Pravniški razgovori III. 5· Zakodajstvo. 6. Pravosodje: a) Od prič poterjene okolnosti, katerih stranka ni trdila, ne vplivajo na razsojo. b) Pritožba zoper odločbo nasodiščevo v malostnem postopku ni dopuščena. c) K razlaganju § 199. lit. a. k. z. 7. Zanimiveje razsodbe v obrano zakona I., II. 8. Listek. 9. Književnost. 10. Drobne vesti. „Slovenski Pravnik“ izhaja prvi dan vsakega mesca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. Uredništvo in opravništvo je v Ljubljani, Frančiškanske ulice št. 16.

— **Kmetijsko potovalno predavanje** ima tajnik c. kr. kmetijske družbe g. Gustav Pirc v nedeljo 18. t. m. popoludne po cerkvenem opravilu v šoli na Ježici in 19. t. m., to je na sv. Jožefa dan, popoludne po cerkvenem opravilu, v šoli v Ribnem pri Bledu.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Smrt nemškega cesarja našla je tudi pri nas mnogostranskih odmevov. V prvi vrsti izrazil je cesar sam svoje sočutje in milovanje knezu Bismarku naravnost, posredno pa tudi osebno nemškemu poslaniku knezu Reuss-u na Dunaju in pa novemu nemškemu cesarju Frideriku. — Zbornica poslancev, katera je imela minuli petek, smrtni dan nemškega cesarja, javno sejo, in predsednik Smolka sam izrekel je takoj po pričeti seji žalovanje in milovanje zbornice potem je v znamenje žalosti predlagal takoj sklep seje.

Milovanje izrekli so enako bodi si osebno, pismeno ali brzojavno vse odličnejše osebe cesarske rodbine in političnih krogov.

Pri pogrebu zastopal bode našega cesarja naš cesarjevič, ki se poda v ta namen v Berolin.

V državnem zboru so, kakor smo že zadnjič omenili, sedaj še vedno bolj pomenljive razprave v budgetnem odseku, kakor one javnih sej.

V zadnjih dveh javnih sejah bila je naj zanimivejša razprava o zakonu odškodovanja katehetov v ljudskih šolah.

Ena vrsta govornikov zagovarjala je pravico državnega zbora, sklepati o tej zadevi, druga branila je pravico deželnih zborov. Zanimiv je bil, kakor smo že v zadnji številki „Novic“ omenili, govor Heinrich-ov. Včeraj odgovarjal je temu govorniku načelnik Nemškega „Schulvereina“ Weitloff, ki je bil pa v svojem govoru tako malo srečen, da mu vkljub različnih v govor pomešanih neslanih šal, — še lastni prištaši niso hoteli dajati tako zaželjenega odobravanja.

Gosposka zbornica zboruj danes in ima med drugem na dnevnem redu poročilo odsekovo o zakonu zarad odpisavanja zemljiškega davka pri vremenskih nezgodah“

Glede daljnih razprav deželnega zbora je danes že gotov, da se budgetna razprava ne prične pred veliko nočjo, temveč skoraj gotovo še le v drugi seji po veliki noči. Prva seja po praznikih pa bode dne 6. aprila. —

Pred nekaj časom nastala je govorica, da namerava cesar odpotovati za nekaj tednov na ptuje. Tej govorici oporekalo se je v časnikih, ki so z vlado v oski zvezi.

Nemška. — Berolin postal je vsled smrti cesarja Viljema minuli petek središče vsega poličnega zanimanja o tem tednu. Po komaj trodnevnem resnem bolehanji umrl je dne 9. t. m. malo da ne 91letni starček Viljem.

Vse se je po tej dogodbi poprašavalo, kako bode vplivala ta dogodba na bolnega nemškega cesarjeviča, ki je po smrti očetovi postal sam cesar nemški. O vtisu naznanila smrti očetovi na bolnega cesarjeviča se poroča, da se je ta novica naznanila pred vsem soprogi cesarjevičevi, po tem zdravnikom, potem pa se je cesarjeviču sprehajajočemu se na vrtu nesel dotični telegram. — Ko cesarjevič bere naslov: „Njegovemu veličanstvu cesarju Frideriku itd. — razumel je takoj vsebino depeše, jo odložil nazaj, se glasno zjokal čez nekaj časa pa vendar odpečati brzojav ter se takoj poda v svojo sobo, kjer ga je tolažila enako potrta soproga. Kasneje pa se je podal na delo in je sprejemal brzojave, odgovarjal in pa razpolagal vse potrebno ali dan.

Odločil se je drugi dan odpotovati v Berolin. Zdravniki izrekli so, da sme potovati, ne da bi se bilo bati posebnih nasledkov. — Dejansko odpotoval je nov nemški cesar v soboto jutro ob 9. uri dopoludne s posebnim vlakom proti Berolinu.

Potovanje proti Berolinu bilo je srečno in sijajno. Še pred prihodom v Genuo pričakoval ga je na postaji laški kralj Humbert, izrekel mu je svoje sočutje, objela sta se srčno in na pozdrav laškega kralja odgovoril je nemški cesar na listeku, ter se spominjal enakega milovanja takrat, ko je umrl laški kralj Viktor Emanuel, oče sedajnega kralja. — Enako pozdravljali so cesarja v Milanu, v Monakovem, v Lipsiji, na državno mejo pa si je cesar naročil svoje državno ministerstvo tam sprejel je v svojem vozu ministre s knezom Bismarkom, s katerem se je dolgo razgovarjal ter ga konečno naprosil v njegovem vozu ostati do Berolina.

Cesar bil je namenjen takoj po prihodu svojem obiskati mrtvega svojega očeta in potem svojo mater, toda, ko se vlak bliža Berolinu začel je silovito sneg nesti, nastala je naenkrat prav Božična zima. To je sililo cesarja, da se je takoj po prihodu v Berolin takoj v vozu s svojo soprogo podal v Charlotenburg.

Soproga cesarjeva, cesarica Viktorija, pa se je kmalu po prihodu podala v cerkev, kamor so oni večer prenesli mrtvega cesarja.

Pogreb cesarjev odločen je na prihodni petek in vdeležili se ga bodo zastopniki vsih evropejskih vladarjev deloma vdeležil se bode pogreba tudi cesar sam, v kolikor mu bode to dopustilo zdravje njegovo.

Zoper dosedanjo navado razglasil je takoj v pondeljek nov nemški cesar manifest: „do svojega ljudstva“ in pa pisanje do državnega kancelarja. V teh pismih izreka, kako hoče, da se vlada njegovo ljudstvo.

Vsa poročila potrjujejo, koliko se sploh čudijo, da nov cesar v nasprotji z navadami Bismarkovimi odločno izreka liberalno vladanje. En del manifesta pravi do besede: „Varno stoječa v lastni moči je Nemška spoštovana v svetu narodov; zahteva samo, da se more razveselevati pridobljenega mirnega razvoja. Da je tako, zahvaliti se imamo cesarju Viljemu. Prešinen od velikosti naloge, obračalo se bode vse moje prizadevanje, delo nadaljevati v onem duhu, v katerem se je ustanovilo: Nemško storiti v zavetje miru, v soglasji z zaveznimi vladami in pa z ustavnimi organi Nemške države in Pruske, gojiti blagostanje nemške dežele.“ —

Potovanje je novi cesar srečno prestal in kolikor se čuje, pooblastiti namerava svojega sina samo za posebne slučaje, sicer pa hoče vladarstvo obdržati v lastnih rokah.

Francoska. — Smrt nemškega cesarja tukaj v obče ni zbudila takih izgredov, kakoršnih so se nekateri bali. Ako pa so nekateri časniki vendar poskušali ščuvati zoper „Nemško“ in grditi umrlega cesarja, — toda vlada je vse take liste zasegla in se je sploh ogibala dražiti čutje Nemcev.

Laška. — Časniki z zadostenjem odobravajo pozdrav nemškega cesarja po laškem kralju in izrekajo — da sta se pri tem pozdravu objela laški in nemški narod, katera bodeta sklenila še ožje prijateljstvo.

Bolgarska. — Vlada odložila je takoj odgovoriti na pisanje Turške, v katerem izreka nepostavnost sedanjega bolgarskega kneza Ferdinanda.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 14. marca ob 2. uri 15 minut popoludne.

Minister Gautsch, ki je minulo soboto poslancu Tonkliju gledé zahtevanih slovenskih paralelk odgovoril, da se nadja, v tekočem letu izrečenim željam kolikor moč vstreči, odgovoril je danes pri proračunu ljudskih šol: Da bode gledé sklepa goriškega deželnega šolskega sveta za obligatni poduk nemščine v vseh tamošnjih ljudskih šolah, vsled protesta deželnega zbora in sprejetega poročila namestnikovega, v smislu postave razsodil prav v kratkem času; gledé ljudskih šol koroških Slovencev pa: da je deželnemu predsedniku koroškemu poslal razpis z naročilom, to poizvedeti in poročati. Po došlem poročilu bode tudi to zadevo samoumevno v smislu postave rešil.

Žitna cena

v Ljubljani 7. marca 1888.

Hektoliter: pšenice domače 5 gold. 85 kr. — banaške 7 gold. — kr. — turšice 5 gold. 36 kr. — soršice gold. 5 80 kr. — rži 4 gold. 6 kr. — ječmena 3 gold. 74 kr. — prosa 3 gold. 74 kr. — ajde 4 gold. 22 kr. — ovsa 2 gold. 44 kr. — Krompir 2 gold. 67 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 12. marca.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 4 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr. 54 kr.

P. n. volilcem trgovinske in obrtne zbornice!

Volilna komisija za trgovinsko in obrtno zbornico v Ljubljani razglaša, da se bode pred volilno komisijo v Ljubljani vršila volitev ali z ustnim glasovanjem ali z osobnim oddajanjem napisanih glasovnic **22. dan marca 1888. leta.** Oni volilci pa kateri bodo volili z dopošiljanjem glasovnic, morajo napisane in podpisane glasovnice **vsaj do 19. marca 1888** leta poslati, na deželi c. kr. okrajnemu glavarstvu, v Ljubljani pri mestnem magistratu.

Priporočajo se sledeči gospodje:

1. Trgovcem I. in II. volilnega razreda,

kateri dobé rudeče glasovnice:

Fran Hren, graščak in trgovec v Ljubljani,
Ivan Perdan, trgovec in posestnik v Ljubljani,
Fran Ks. Souvan, trgovec in posestnik v Ljubljani,

2. Trgovcem III. volilnega razreda,

kateri dobé višnjeve glasovnice:

Tomo Pavšler, posestnik in trgovec v Kranji,
Josip Ribič, prodajalec instrumentov v Ljubljani.

3. Obrtnikom II. volilnega razreda,

kateri dobé bele glasovnice:

Oroslav Dolenec, svečar in hišni posestnik v Ljubljani,
Alojzij Jenko, načelnik pekovske zadruge v Ljubljani,
Janko Kersnik, graščak in posestnik mlina in žage na Brdu,
Jarnej Žitnik, hišni posestnik in čevljarski mojster v Ljubljani,
Filip Zupančič, hišni posestnik in stavbeni mojster v Ljubljani.

V Ljubljani dné 6. marca 1888.

Národni volilni odbor.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.